

Federalisme, per a què?

Anirien vostès a un metge que diu que té la solució al seu problema abans de saber de quin problema es tracta? Pretendre aplicar una teràpia sense establir abans un diagnòstic es pot considerar una actitud diguem-ne curiosa, que no deixa en gaire bona posició el nivell de científicitat i de professionalitat de l'implicat. Doncs bé, aquest ve a ser el plantejament d'alguns partits polítics quan asseguren que "el federalisme" és la solució adient a les tensions territorials/nacionals de l'Estat espanyol.

Primer cal disposar d'un diagnòstic del problema; després, tenir coneixement de les principals teories federals i dels models pràctics institucionals que ofereix la política comparada, i, finalment, aplicar el diagnòstic i els coneixements al cas concret. Tanmateix, quan s'analitzen les propostes d'alguns partits, la pregunta sobre el diagnòstic ni tan sols es planteja, mentre que els coneixements de teoria política i de política comparada són, si més no, dubtosos.

Una pregunta que sembla bastant òbvia abans de proposar solucions és: "Federalisme, per a què?" És a dir, quin és l'objectiu fonamental que es persegueix? I, si n'hi ha diversos, quina jerarquització hi ha? L'objectiu bàsic és procedir a un reconeixement i a una acomodació política d'una realitat plurinacional? O es tracta més aviat de procedir a la descentralització d'un estat unificat que reconegui uns "fets diferencials" com ara la insularitat, el dret civil i les llengües pròpies? O bé es tracta d'establir un siste-

Presentació de la campanya de promoció del federalisme que va fer el PSC l'any 2013 ■ ACN

ma que sigui funcionalment més eficient des de la perspectiva del conjunt?

Segons com caracteritzem l'objectiu principal, triarem aquelles teories, aquelles perspectives analítiques i aquells models institucionals de la política comparada que semblin més adients: confederacions, estats associats, federacions –amb graus alts, intermedis o baixos de federalització i de descentralització–, federacions simètriques o asimètriques, relacions intergovernamentals competitives o cooperatives, etc.

Resulta força fàcil veure que els objectius i els mitjans institucionals per acomodar una societat plurinacional no coincidiran

amb els dirigits a descentralitzar un estat pensat en termes unificats, ni tampoc amb els que volen aconseguir prioritàriament la màxima eficiència funcional del conjunt.

Quan es va procedir al famós "consens" de la Transició de finals dels anys setanta, aquell diagnòstic no es va formular d'una manera explícita. Tot i que hi havia el tema històric irèsolt de la integració de Catalunya i del País Basc, el resultat jurídic de la Transició va ser una Constitució plena d'ambigüitats susceptibles de diversos desenvolupaments pràctics, fins i tot contradictoris, i que, a més, va resultar captiva de decisions preconstitucionals com

ara el tipus i el nombre de "preautonomies", que va obrir la porta a l'anomenat *café per a tothom*.

Resulta explicable que en aquell moment les coses anessin d'aquesta manera. Es tractava de fer la transició d'una dictadura a una democràcia homologable als estàndards europeus en unes condicions poc favorables a les forces democràtiques: debilitat de l'oposició, amenaces de cops d'estat, lideratge polític d'una elit sortida del franquisme, etc. Tanmateix, el fet que el resultat fos, com diuen els seus defensors, "el millor possible" no el converteix en un bon resultat. De fet, les bases jurídiques adoptades incentiven el que ha passat després, es-

pecialment a partir de finals dels anys noranta: la ruptura de les ambigüitats constitucionals per part de les institucions de l'Estat (govern espanyol, Tribunal Constitucional, Tribunal Suprem...) en favor d'una concepció nacionalment unitarista i uniformitzadora de la Constitució. En el cas de Catalunya, la descentralització s'ha concretat bàsicament en l'àmbit de la gestió administrativa, en contrast amb una clara falta de capacitat de decisió política en els àmbits simbòlics, legislatius, economicofiscals, europeus i internacionals. L'autogovern de Catalunya, com a vegades he dit, és un *autogovern emmental*, és a dir, foradat en pràcticament tots els àmbits d'actuació. És un autogovern de baixa qualitat.

Vista l'evolució de l'estat de les autonomies, té sentit parlar de federalisme com una alternativa realista? Els documents sobre el tema dels principals partits polítics estatals –*Cataluña en claro* (Fundació FAES, vinculada al PP, 2014) i *Hacia una estructura federal del estado*, conegut com la Declaració de Granada (PSOE, juliol del 2013)– mostren uns nivells analítics francament deficients, tant en termes de teoria federal com de política comparada internacional. Bastant més informat i ben encaminat, en canvi, ja que parteix de la caracterització plurinacional del tema bàsic a resoldre, és el document *Per una reforma constitucional federal* (Fundació Campalans, vinculada al PSC, maig del 2013, amb pròleg de Miquel Iceta). Tanmateix, aquest document va ser descartat quasi immediatament pel PSC, ja que va assumir la posició del PSOE dos mesos després. Quan els pretesos *metges federals* no l'encerquen amb el diagnòstic i mostren un nivell de coneixements clarament millorable, potser és millor buscar un altre tipus d'especialistes i de solucions, no troben?